

Голові спеціалізованої вченої ради
з присудження ступеня доктора
філософії ДФ 26.455.014
у Державному закладі вищої освіти
«Університет менеджменту освіти»
НАПН України
доктору наук з державного
управління, професору
Карташову Є. Г.

ВІДГУК

офіційного опонента **Кравченко Мілени В'ячеславівни**
на дисертаційну роботу **Супруна Костянтина В'ячеславовича**
«Публічне управління інноваційним розвитком
сфери зайнятості населення»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Ступінь актуальності обраної теми.

Формування та реалізація ефективної системи управління зайнятістю населення України є одним з пріоритетів публічного управління в сучасних соціально-економічних умовах, що детерміновано необхідністю подолати негативні тенденції у вітчизняному ринку праці та зайнятості населення, знизити рівень безробіття, усунути дисбаланс між ринком праці та освітніми послугами, забезпечити необхідний рівень кваліфікації персоналу для нових виробництв тощо.

Усталені практики та управлінські підходи не вирішують зазначених проблем. Досвід пандемії став поштовхом до усвідомлення і визнання, що існуючі соціальні, економічні, політичні моделі неадекватні для подолання такого новітнього цивілізаційного виклику і масштабної загрози та потребують кардинальних змін у системі державного управління багатьох країн світу. Пошук стратегії суспільного розвитку надовго залишиться на порядку денному кожної держави, адже саме від правильно обраної стратегії та комплексних заходів залежатимуть успішний вихід з кризи, економічна експансія, прорив у технологіях, медицині тощо. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки, розвиток ринку праці неможливі без радикальних змін у відтворенні та ефективному використанні людської праці та відповідному інноваційному розвитку сфери зайнятості.

Таким чином, можна констатувати, що актуальність дисертаційної роботи Супруна Костянтина В'ячеславовича на тему «Публічне управління

інноваційним розвитком сфери зайнятості населення» визначена спрямуванням сучасних управлінських трендів дослідження, а також потребами актуальних теоретичних і практичних оновлень сфери зайнятості населення України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до плану тематики досліджень ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України – «Трансформація публічного управління розвитком соціального, економічного, політичного та людського потенціалів суспільства і держави» (державний реєстраційний номер 0120U105398) та у межах діяльності лабораторії методології та практики професійного розвитку сучасного освітнього менеджера ДЗВО «Університет менеджменту освіти» – «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільної трансформації в Україні (номер державної реєстрації РК № 0116U007183).

У рамках названих науково-дослідних робіт автором проаналізовані механізми публічного управління інноваційним розвитком сфери зайнятості населення України, основні напрями удосконалення державної політики зайнятості як інструмента соціально-економічного розвитку України, політика зайнятості в умовах євроінтеграції, зайнятість населення України як інструмент посилення спроможності територіальних громад, актуальні питання зайнятості внутрішньо переміщених осіб та військовослужбовців, які брали участь в антитерористичній операції (операції об'єднаних сил). Автор сформував інноваційні пропозиції щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері зайнятості населення, розроблення та застосування концепції управління проектами для здійснення освітніх програм і проектів у сфері зайнятості територіальних громад.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації є логічно викладеними, достовірними й достатньо аргументованими. Це забезпечується глибоким аналізом теоретичних основ та прикладних розробок як вітчизняних, так і зарубіжних вчених у галузі публічного управління, державної політики зайнятості, функціонування і розвитку ринку праці та зайнятості населення, формування інноваційної зайнятості. У роботі використано відповідні аналітичні та статистичні дані, що підтверджують результати дисертаційного дослідження. На користь достатньо високої оцінки достовірності й обґрунтованості сформульованих автором положень свідчить значна інформаційна база дисертаційного дослідження.

Слід зазначити, що під час вивчення обраного предмета дослідження автор застосував загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. До основних відносимо методи: логічного та порівняльного аналізу (для виявлення

особливостей публічного управління сферою зайнятості населення в умовах трансформаційних змін); системного аналізу (для формування цілісного уявлення про систему управління сферою зайнятості населення на державному, регіональному та місцевому рівнях); структурно-функціонального аналізу (для визначення структури та управлінських функцій органів публічної влади у сфері зайнятості); аналізу і синтезу (для узагальнення результатів наукового дослідження); контент-аналізу (для вивчення масиву нормативно-правової документації); метод статистичного аналізу (для оцінки показників, що характеризують сучасний стан ринку праці та трансформаційних зрушень в структурі зайнятості); метод моделювання (для моделювання впливу чинників на ринок праці).

У першому розділі роботи заслуговує на увагу аналіз сфери зайнятості населення як об'єкта публічного управління. Цілком обгрунтовано автор наголошує на тому, що інноваційний розвиток сучасного суспільства, пов'язаний зі стрімким розвитком цифрової економіки та цифрового суспільства, переходом до Індустрії 4.0, актуалізує потребу в оновленні управлінських процесів, зміні парадигми публічного управління від операціональної і практично-орієнтованої до інноваційної, як здатності системи управління приймати принципово нові, нетрадиційні управлінські рішення з позиції функціонально-технологічного підходу, підтримувати та стимулювати втілення інновацій у життя.

Автор слушно акцентує на необхідності впровадження нової моделі публічного управління у сфері зайнятості, яка має спрямовуватися на її інноваційний розвиток для забезпечення продуктивної зайнятості та створення нових робочих місць, стимулювання підприємництва та самозайнятості громадян, створення гідних умов праці, неперервного професійного навчання осіб впродовж життя, ефективної державної політики у сфері трудової міграції, розвитку інклюзивного ринку праці, зокрема сприяння зайнятості маломобільних груп населення.

На підставі глибокого аналізу дисертантом визначено особливості та різноманіття концептуальних підходів, методів й інструментарію досліджень проблематики управління сферою зайнятості, проблеми розробки та запровадження заходів, спрямованих на формування інноваційної моделі зайнятості, впровадження нових підходів у публічному управлінні сферою зайнятості. Зокрема, дисертантом запропоновано класифікацію принципів управління сферою зайнятості, комплексний механізм державного регулювання інноваційного розвитку сфери зайнятості, визначено основні складові системи управління сферою зайнятості та розподіл відповідальності на всіх рівнях управління (на державному, регіональному та локальному).

Для наукового обгрунтування управління інноваційним розвитком сфери зайнятості автором уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження та методологію дослідження, узагальнено зарубіжний досвід публічного управління сферою зайнятості населення та можливості його адаптації в Україні.

Дисертантом визначено, що публічне управління інноваційним розвитком сфери зайнятості – це діяльність органів публічної влади, яка спрямована на забезпечення продуктивної й ефективної зайнятості; досягнення збалансованості на ринку праці; створення нових робочих місць та постійної перепідготовки фахівців у відповідності до актуальних потреб інноваційної економіки, розвитку інноваційної діяльності на основі концепції «Індустрія 4.0»; підвищення продуктивності праці та посилення конкурентоспроможності робочої сили шляхом впровадження системних правових, організаційних економічних змін.

На погляд дисертанта, до практик, які можуть бути адаптованими в Україні, зараховано наступні: створення фірм з «оренди» робочої сили, які надають працівникам пакет соціальних послуг і постійну зайнятість у фірмі на умовах тимчасової зайнятості на різних підприємствах за направленням фірми (досвід Німеччини); заходи щодо отримання молоддю першого робочого місця, стажування, зокрема шляхом повного або часткового його субсидіювання державою на певний термін (досвід Європейського Союзу, США); фінансування місцевою владою кооперативів, що цілком віддають у розпорядження безробітних, які володіють необхідними професійними навичками (досвід Великобританії); виплата допомоги по безробіттю працівникам із низькою заробітною платою з метою збереження робочого місця; звільнення підприємця від сплати внесків на соціальне страхування на один рік, якщо він організовує курси перепідготовки безробітних на своєму підприємстві (досвід Німеччини); фінансові пільги підприємствам, створеним безробітними - звільнення від виплати соціальних податків терміном на 6 місяців (досвід Франції).

Автором аргументовано доведено необхідність активного управлінського впливу на сферу зайнятості та, відповідно до змісту публічного управління інноваційним розвитком сфери зайнятості, визначено основні завдання, які постають перед органами публічної влади у цій сфері, а саме: удосконалення законодавчої бази, що регулює та стимулює взаємовідносини між суб'єктами господарювання, державою, найманими працівниками для забезпечення продуктивної зайнятості; організація підвищення рівня кваліфікації, професійних навичок, досвіду роботи; забезпечення високого рівня інноваційності, мобільності, адаптованості працівників; сприяння розвитку нестандартних, гнучких форм зайнятості для підвищення рівня зайнятості різних категорій населення; підвищення гнучкості ринку праці та розширення сектору послуг щодо працевлаштування; створення нових робочих місць, самозайнятості.

У другому розділі дисертації заслуговують на увагу розроблені пропозиції автора щодо нормативно-правових засад державного регулювання ринку праці та сфери зайнятості населення шляхом внесення змін до діючого законодавства з урахуванням трансформаційних перетворень та впровадження сучасних нетипових форм зайнятості в Україні, які стосуються дистанційної роботи та статусу дистанційних працівників, економічного стимулювання роботодавців, сприяння продуктивній зайнятості, удосконалення системи державного

регулювання діяльності з посередництва у працевлаштуванні, механізму участі роботодавців у підготовці кваліфікованих кадрів.

У цьому зв'язку дисертантом підготовлено проєкт Положення про базове підприємство закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, відповідний проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про Положення про базове підприємство закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти») та пояснювальну записку до проєкту зазначеної постанови.

Вартим уваги є виокремлення автором у межах аналізу ринку праці України проблеми молодіжного безробіття, що потребує низки заходів: стимулювання роботодавців та замовників підготовки кадрів; підтримки молодіжного підприємництва; гарантій робочих місць для молоді та зміни ставлення до прийому на роботу молоді з боку роботодавців; випереджувального підходу у підготовці фахівців; упровадження інноваційних технологій навчання, оновлення змісту професійного навчання, залучення соціальних партнерів до розроблення державних освітніх стандартів.

Дисертантом наголошено на необхідності поширення норм трудового права на дистанційних працівників, зокрема включення до механізму регулювання дистанційної роботи положень колективного договору; внесення до обов'язкових умов трудового договору про дистанційну роботу компенсації витрат, пов'язаних із виконанням роботи за межами підприємства; визначення часу або періоду, протягом яких працівник є доступним для спілкування з роботодавцем або уповноваженою ним особою; передбачення переважного права на укладання звичайного трудового договору. Зазначені пропозиції набули особливої актуальності у період пандемії вірусу COVID-19.

У дисертаційній роботі охарактеризовано активізацію інноваційної зайнятості, підприємницької активності населення, переосмислення концепції системи професійної орієнтації. Запропоновано впровадження концепції «Flexicurity», в основу якої покладено: гнучкість роботи (потреба роботодавців у гнучкій робочій силі, переважно шляхом пом'якшення пропозицій за трудовими договорами) та соціальний захист (потреба працівників у забезпеченні безпеки, яка полягає у впевненості в тому, що вони не стикатимуться з тривалими періодами безробіття).

Доведено необхідність посилення впливу державно-приватного партнерства у сфері зайнятості, визначено, що ефективність державно-приватного партнерства різних рівнів визначається реалізацією договірних зобов'язань з питань підготовки кваліфікованого виробничого персоналу, задоволення реальних потреб ринку праці та конкретних роботодавців, замовників підготовки кадрів.

У третьому розділі роботи викладено результати дослідження ефективності зайнятості населення в різних регіонах України, визначено, що метою реформи місцевого самоврядування є забезпечення спроможності територіальних громад самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення у сфері зайнятості та формуванні місцевих ринків

праці, оскільки від організації системи зайнятості залежить продуктивність використання трудового потенціалу населення територіальних громад, що є одним із головних чинників конкурентоспроможності територій.

Встановлено, що неефективна зайнятість населення в територіальних громадах виявляється в зростанні безробіття та соціальної напруги внаслідок зниження економічної активності мешканців громад; у відсутності стратегічного планування розвитку місцевих ринків праці; зниженні валового виробництва і сукупної продуктивності праці в громадах через нераціональне використання людських ресурсів; міграції місцевого населення за межі громади та збільшенні загального демографічного навантаження на працездатне населення. Зазначено головні проблеми зайнятості в територіальних громадах та найбільш гострі проблеми, пов'язані з людським капіталом громади.

Автором запропоновано впровадження нової моделі публічного управління у сфері зайнятості, яка спрямовується на її інноваційний розвиток для забезпечення продуктивної зайнятості та створення нових робочих місць, стимулювання підприємництва та самозайнятості громадян, створення гідних умов праці, неперервного професійного навчання впродовж життя, ефективної державної політики у сфері трудової міграції, розвитку інклюзивного ринку праці, зокрема сприяння зайнятості маломобільних груп.

Актуальними є запропоновані автором основні складові системи публічного управління інноваційним розвитком сфери зайнятості та розроблені пропозиції щодо запровадження та ефективної організації управління проектною діяльністю у сфері зайнятості населення.

Сформовано комплексну модель публічного управління у сфері інноваційного розвитку зайнятості населення та комплексну модель управління проектною діяльністю для розробки та здійснення програм і проектів у сфері зайнятості населення, а також використання проектної освітньої діяльності в удосконаленні взаємодії ринків праці та освітніх послуг.

Викладене вище свідчить про обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Висновки відповідають поставленим завданням, рекомендації доведені до рівня їх можливого використання в практичній діяльності.

Достовірність та новизна отриманих результатів.

Достовірність отриманих результатів дисертаційного дослідження підтверджена їх методологічною обґрунтованістю, використанням теоретичного та практичного доробку за проблематикою роботи. Основні положення наукової новизни пов'язані з результатами вирішення автором завдань дисертаційного дослідження.

Найбільш значущими результатами дослідження, що становлять наукову новизну, розкривають суть роботи та виносяться на захист, на нашу думку є такі:

- вперше обґрунтовано науково-методичні засади впровадження проектного підходу в публічному управлінні інноваційним розвитком сфери

зайнятості населення в Україні, що передбачає теоретичне обґрунтування, розробку та комплексну модель управління проєктною діяльністю для розробки та здійснення програм і проєктів у сфері зайнятості населення, а також використання проєктної освітньої діяльності в удосконаленні взаємодії ринків праці та освітніх послуг;

- удосконалено практичні рекомендації щодо нормативно-правових засад державного регулювання ринку праці та сфери зайнятості населення шляхом внесення змін до діючого законодавства щодо впровадження сучасних нетипових форм зайнятості в Україні, які стосуються дистанційної роботи та статусу дистанційних працівників, економічного стимулювання роботодавців, сприяння продуктивній зайнятості, удосконалення системи державного регулювання діяльності з посередництва у працевлаштуванні, механізму участі роботодавців у підготовці кваліфікованих кадрів (зазначені пропозиції викладено в авторському Проєкті Положення про базове підприємство закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти); напрями розвитку управління і адміністрування зайнятостю населення як інструменту посилення спроможності територіальних громад.

Отже, дисертація є цілісною, науковою кваліфікаційною працею, яка має нові теоретичні та практичні результати, що свідчить про важливий внесок у теорію та практику публічного управління в Україні.

Повнота викладу в наукових публікаціях, відсутність порушення академічної доброчесності.

Основні положення та наукові результати дисертаційної роботи викладено в 33 наукових публікаціях, з них: 4 статті у наукових фахових виданнях з державного управління, 2 – у зарубіжних наукових виданнях, 1 розділ у колективній монографії, 26 – у матеріалах науково-комунікативних заходів. Аналіз публікацій свідчить про достатню повноту висвітлення результатів дисертаційного дослідження та географію оприлюднення.

Дисертаційна робота Супруна К. В. перевірена на унікальність тексту за допомогою он-лайн сервісу пошуку плагіату «Unicheck», що не виявило порушень академічної доброчесності.

Практичне значення і впровадження отриманих результатів дослідження.

Аналіз результатів, одержаних автором дисертації, дозволяє позитивно оцінити теоретичне значення роботи для підвищення ефективності публічного управління в Україні у сфері зайнятості населення.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані при розробці та вдосконаленні програм для викладання курсів, пов'язаних з темою дисертації, при підготовці магістрів, аспірантів зі

спеціальності «Публічне управління та адміністрування», в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Висновки та рекомендації дисертаційного дослідження мають практичне значення й адресну спрямованість, що підтверджується їх застосуванням у діяльності:

- Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України,
- Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України,
- Державного професійно-технічного навчального закладу «Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти»,
- Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця,
- Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області,
- Полтавського обласного центру зайнятості,
- Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації,
- Одеського Центру професійно-технічної освіти державної служби зайнятості,
- П'ятихатської районної філії Дніпропетровського обласного центру зайнятості,
- Золотоніської районної державної адміністрації Черкаської області,
- Саксаганської сільської ради Кам'янського району Дніпропетровської області,
- ТОВ «ТД КПД Інжинірінг» та ТОВ «Райз 19» м. Харків.

Оцінка змісту та основних положень дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Зміст та основні положення дисертації свідчать про її завершеність та відповідність встановленим вимогам. Наукові положення, висновки та рекомендації, що відображені у дисертації, автор обґрунтовує на основі логічного викладу матеріалу. У висновках до розділів відображені результати дослідження конкретних питань. Розділи роботи взаємопов'язані між собою. Найважливіші результати дослідження викладені у висновках дисертації, що відповідають поставленим завданням.

Дисертація оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до даного виду робіт.

Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому позитивно, можна вказати на деякі дискусійні положення та висловити певні зауваження:

1. У першому розділі роботи наводяться основні світові моделі ринку праці (патерналістська, соціал-демократична, ліберальна). На нашу думку, варто було б уточнити, яка модель характеризує сучасний ринок праці в Україні та які її переваги та недоліки.

2. У параграфі 1.3 дисертант правомірно вказує на актуальність висновків і рекомендацій Резолюції Європарламенту про виконання Угоди про асоціацію з Україною у питаннях трудових стандартів та освіти, ухваленої 11 лютого 2021 року. На нашу думку, у дисертаційній роботі доцільно було розробити конкретні пропозиції для органів публічної влади щодо виконання цих рекомендацій на коротко- і середньострокову перспективу.

3. Дисертант слушно обґрунтовує значний вплив демографічних процесів на сферу зайнятості, зокрема має місце більш тривале активне економічне життя людини, ніж раніше (параграф 2.2). Це означає, що сучасний ринок праці є ринком праці одночасно декількох поколінь, що формує нові вимоги до його організації та функціонування. На нашу думку, аналіз основних характеристик такого ринку праці міг би доповнити пропозиції щодо впровадження інноваційних форм зайнятості для представників різних поколінь.

4. У роботі дисертант вказує, що наразі з'являються нові політичні ініціативи щодо інклюзивного підприємництва (залучення молоді, людей похилого віку, жінок, біженців тощо) та інноваційні моделі регулювання, які мають на меті наздогнати нові бізнесові та фінансові моделі. На нашу думку, варто було пояснити їх зміст та навести приклади реалізації таких ініціатив, їх результативності.

5. Ми погоджуємося з пропозиціями дисертанта про необхідність створення умов для формування навичок раціональної побудови освітніх траєкторій серед молоді, використовуючи заходи інформаційної підтримки, починаючи від обрання професій і закінчуючи працевлаштуванням та адаптацією на робочому місці, що відповідає інноваційним тенденціям (параграф 2.3). На нашу думку, для реалізації цієї пропозиції варто запропонувати відповідний управлінський механізм і визначити відповідні функції, які мають виконувати органи публічної влади та стейкхолдери.

Разом з тим, висловлені зауваження та пропозиції мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження Супруна К. В. на тему «Публічне управління інноваційним розвитком сфери зайнятості населення» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, містить наукові результати, що у сукупності вирішують

важливе наукове завдання, яке полягає в теоретичному обґрунтуванні публічного управління інноваційним розвитком сфери зайнятості населення та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення діяльності органів публічної влади у цій сфері.

Дисертаційна робота виконана на високому теоретичному та методологічному рівні, відповідає за своїм змістом і сукупністю отриманих результатів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», а також вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами) та вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (зі змінами), а її автор – Супрун Костянтин В'ячеславович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічної політики
Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

М. В. Кравченко

